

DE LA RÀDIO NOVEL·LA A LA LECTURA FÀCIL:

Recuperar la tradició del relat oral

INDEX

ABSTRACT	3
FINALITATS I OBJECTIUS	6
Finalitats	6
Objectius generals	6
Objectius específics.....	6
METODOLOGIA.....	7
Selecció dels participants	7
Participació dels professionals	10
L' Activitat	11
Temporalització	11
RESULTATS	12
CONCLUSSIONS.....	16
BIBLIOGRAFIA CONSULTADA	17
ANNEX N°1: Qüestionari de satisfacció dirigit als participants del Taller de Lectura. ...	18
ANNEX 2: Impressions voluntària	20

ABSTRACT

La idea d'organitzar una activitat basada en la lectura, sorgeix a partir del contacte d'un membre de l'equip tècnic, amb una persona integrant de l'Associació Lectura Fàcil, vinculada al Col·legi de Bibliotecàries de Catalunya. Des d'aquí, ens van presentar una sèrie de llibres adaptats, tant en llenguatge com en extensió i vam conèixer l'experiència de l'Hospital de Dia de Manlleu, que, en col·laboració amb la bibliotecària de la població, havien posat en marxa un grup de lectura amb els seus usuaris.

Durant l'any 2006, en diverses reunions, es va anar treballant en com endegar una experiència similar a la de Manlleu, però adaptant-la a la realitat dels nostres usuaris, tenint en compte que els nostres centres són residencials, amb únicament cinc places de centre de dia i que hi ha un perfil molt divers de persones ateses.

Donades les diferents dificultats dels usuaris, es va decidir que l'activitat consistís en la lectura en veu alta dels materials de Lectura Fàcil, o d'altres que poguessin tenir significat per a ells. Per facilitar l'atenció i mantenir un ritme adequat a l'activitat, crèiem que era important que la lectura s'interpretés, per això, i aprofitant que dins el grup de voluntaris de que disposa la residència, hi ha qui pertany a grups de teatre, se'ls va fer la proposta de col·laborar de forma regular en el projecte.

A partir de l'acceptació de les voluntàries, se les va convocar per explicar el disseny que l'equip havia fet de l'activitat, que, amb una periodicitat quinzenal, contaria en cada una de les sessions, amb la presència d'un professional de l'equip, que pel coneixement dels residents, podia ajudar a establir una dinàmica participativa, a contenir en situacions de dificultat i, en definitiva, servir de suport a les voluntàries.

Someone from our technical team has got the opportunity to contact someone from the "Associació Lectura Fàcil" (Easy Reading Association). This Association is a member from the Catalanian Library College. Due to this contact we started thinking about the possibility to organize a reading activity. We also had the opportunity to know and learn about some adjusted books. Adjusted books not only in language also in extension. We

also learnt about the experience held at the Day Hospital from Manlleu (Spain) which started a reading group amongst its users.

During 2006 we had different meetings to discuss about the above mentioned experience in Manlleu and how to adapt it to our users.

Due to different users capacities we decided to center the activity in the aloud voice reading from the Easy Reading Materials we had or any other materials significant to our users. For helping attention and get a correct activity rhythm we thought should be convenient to get a reading performance, not only a simple reading. Thanks that some of the Pere Relats residence volunteers are also in Theatre groups performances we suggested them to take part in the project getting a positive answer.

INTRODUCCIÓ

L'activitat plantejada es proposa com un espai on es pretén recollir la tradició d'escoltar històries orals que les persones grans d'aquesta generació teníem quan eren més joves (històries familiars, ràdio,...) amb la lectura de llibres de lectura fàcil i altres materials, amb una finalitat alhora terapèutica i lúdica.

Els elements centrals en el moment de prendre la decisió d'engegar aquesta activitat varem ser:

- **Tenir materials adients per fer les lectures:** La selecció dels materials va seguir tres criteris
 - Que fossin materials significatius pels participants
 - Que fossin materials de fàcil comprensió, tenim en compte que la majoria de persones que hi participen tenen un baix nivell formatiu i d'altres dèficits cognitius.
 - Que fossin lectures divertides que permetessin provocar moments agradables. Un dels materials utilitzats han estat llibres de Lectura Fàcil, materials elaborats amb especial cura per poder ser llegits i entesos per persones que tenen dificultats lectores i/o de comprensió.
- **Disposar de persones que tinguessin l'habilitat de fer lectures atractives:** Un element vital alhora de realitzar l'activitat era el fet de recrear lectures que evoquessin la tradició oral dels participants, per poder fer-ho era necessari comptar amb la col·laboració de persones que tinguessin l'habilitat d'interpretar les lectures. Per portar-ho a terme hem tingut la inestimable col·laboració de tres dones voluntàries del barri que tenen com a hobby participar en grups de lectura i de teatre.
- **Comptar amb la col·laboració de l'equip interdisciplinari:** Aquesta activitat s'ha afegit a la resta d'activitats del Programa d'Activitats dels Centres, el que ha implicat un esforç afegit a tot el que l'equip ja portava a terme. Per aquest motiu i, tenint clar que la figura d'una persona de l'equip era necessari per tal de dinamitzar els grups de lectures i donar suport a les persones que fan les lectures, tot l'equip (tant de l'àmbit sanitari com social) s'han implicat en realitzar aquesta tasca de forma rotatòria.

FINALITATS I OBJECTIUS

Finalitats

- Millorar la qualitat de vida personal i relacional
- Recuperar la tradició oral dels nostres residents
- Enriquir l'oferta d'activitats dels centres amb la col·laboració dels voluntaris.
- Desenvolupar activitats que contemplin alhora les dimensions lúdiques i terapèutiques.

Objectius generals

1. Potenciar el benestar psicològic i social dels participants
2. Fomentar la relació i col·laboració intergrupals
3. Afavorir la interrelació dels participants amb altres persones fora de l'equip

Objectius específics

- 1.1. Mantenir i/o millorar l'estat d'ànim dels participants mitjançant lectures significatives per a ells i que tractin temes que provoquin sentiments positius
- 1.2. Mantenir i/o millorar el nivell cognitiu dels participants, especialment l'atenció i concentració, la memòria i el llenguatge a través de l'escolta dels relats
- 1.3. Millorar la motivació i la participació en la resta de d'activitats

- 2.1. Dinamitzar les lectures amb la finalitat de que els participants puguin parlar de les idees que els provoca les diferents lectures
- 2.2. Utilitzar les lectures per a recordar aquells aspectes positius de la història de vida dels participants que van compartir com a membres d'una mateixa generació.

- 3.1. Contar amb la col·laboració de persones del barri per fer les lectures.

METODOLOGIA

Selecció dels participants

L'activitat s'ha portat a terme en dos centres assistits de la institució, un centre de 54 residents més 5 de centre de dia, i un altre centre de 16 places.

Al centre gran es van fer dos grups de lectura diferents en funció de l'estat cognitiu, i al centre petit un únic grup.

Els criteris de selecció han estat els següents:

- Pels dos centres el principal criteri de selecció ha estat la voluntat de voler participar.
- A nivell objectiu els criteris seguits han estat els següents:

- **Centre gran**

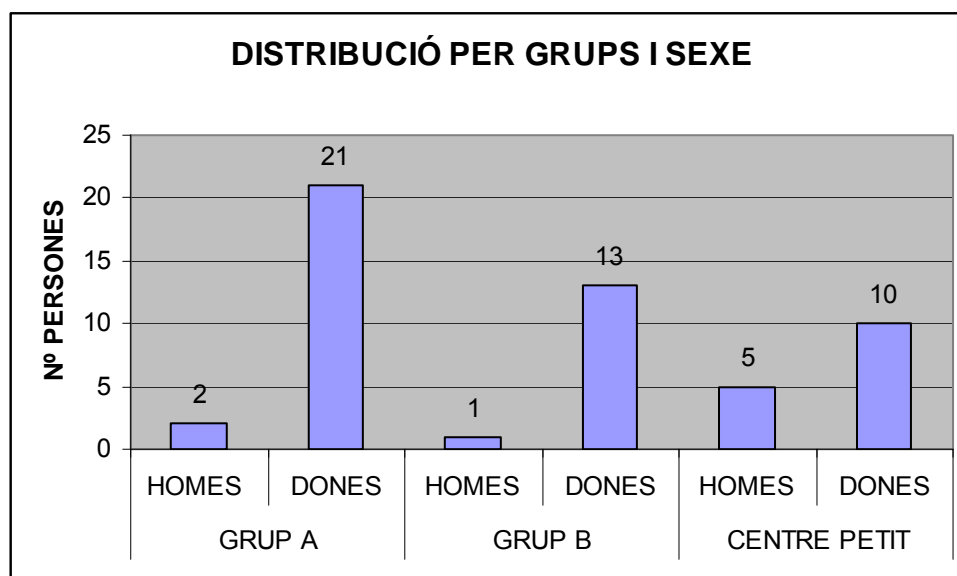
GRUP A	GRUP B
<ul style="list-style-type: none">• MEC ≥ 24 → Participants sense dèficits cognitiu o dèficits lleus.• GDS: 1, 2 i 3 → Participants sense dèficits cognitiu o dèficits lleus.• NPI-Q: Puntuació inferior en tots el ítems a 6 → Participants amb un baix nivell de trastorns del comportament.	<ul style="list-style-type: none">• MEC entre 23 i 12 → Participants entre dèficit cognitiu moderat i greu.• GDS: 4, 5 i 6 → Participants entre dèficit cognitiu moderat i greu.• NPI-Q: Puntuació inferior en tots el ítems a 6 → Participants amb un baix nivell de trastorns del comportament.

- **Centre petit:** En aquest donat que el número de residents no permet fer grups per capacitats l'únic criteri objectiu utilitzat ha estat el de tenir un NPI-Q inferior a 6 en tots els ítems.

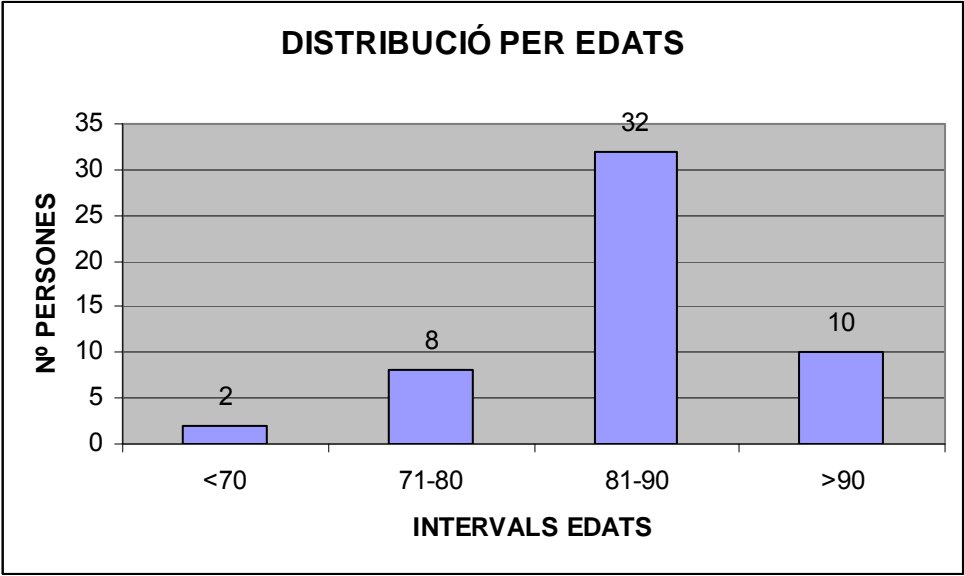
Per complementar els criteris objectius i incorporar els aspectes més qualitius a la selecció s'ha tingut en compte l'opinió dels diferents membres de l'equip professional (treballadores socials, integradora social, infermeria, metge, terapeuta ocupacional i musicoterapeuta, fisioterapeuta, gerocultores i psicòleg). De forma interdisciplinària s'ha valorat l'estat general dels participants, tant a nivell funcional, cognitiu i afectiu com comportamental, tenint com a principal criteri que la situació de la persona li permetés adaptar-se a l'activitat i gaudir-ne.

A continuació es fa un breu descripció dels participants en els diferents grups de lectura:

Fins al moment actual han participat un total de 52 persones, 23 al grup A, 14 del grup B i 15 del Centre petit. A la següent gràfica es pot veure la distribució per grups i sexes.

Pel que fa a l'edat el grup més nombrós és el que correspon al interval de 81-90 anys amb 32 persones, 2 participants estan per sota dels 70, 8 entre 71 i 80 anys i 10 tenen més de 90 anys. A continuació es pot veure la distribució dels participants per intervals d'edat.

Participació dels professionals

MOMENT	TASCA	PROFESSIONALS
PREPARACIÓ PRÈVIA	Primer contacte amb l'Associació Lectura Fàcil	Integradora social, metge, psicòleg, treballadores socials
	Contacte amb Biblioteca i Hospital de dia de Manlleu	Integradora social, treballadores socials, psicòleg
	Establir conveni amb l'Associació Lectura Fàcil i compra del material de lectura adaptat.	Integradora social i treballadora social
	Contactes amb voluntàries	Integradora social, metge, psicòleg treballadores socials
	Establir calendari sessions i professional responsable de cada una	Integradora social, terapeuta ocupacional, fisioterapeuta i psicòleg
	Selecció participants i definició dels grups	Integradora social i psicòleg
DESENVOLUPAMENT ACTIVITAT	Acollida i suport a les voluntàries i observació del desenvolupament de la sessió	Professional de l'equip responsable de cada sessió
VALORACIÓ DE RESULTATS	Elaboració d'un qüestionari de satisfacció, passació i anàlisi dels resultats	Tot l'equip de professionals

L' Activitat

Objectius específics de l'activitat: Utilitzar les lectures per a recordar aquells aspectes positius de la història de vida dels participants que van compartir com a membres d'una mateixa generació.

Temps de realització: Sessió de 1h Grup A i Residència Petita i 45 minuts Grup B

Material: Llibres lectura fàcil i altres lectures.

Metodologia:

- La persona voluntària fa una petita introducció on es presenta la lectura o lectures que es faran i es recorden les lectures fetes el dia anterior.
- Es realitza la lectura
- Es comenta la lectura (el professional de l'equip ajuda a la voluntària dinamitzant al grup).

Temporalització

GRUP A	GRUP B	RESIDÈNCIA PETITA
Dijous 16 a 17 (Quinzenalment)	Dijous 17:15 a 18 (Quinzenalment)	Dijous 17 a 18 (Quinzenalment)

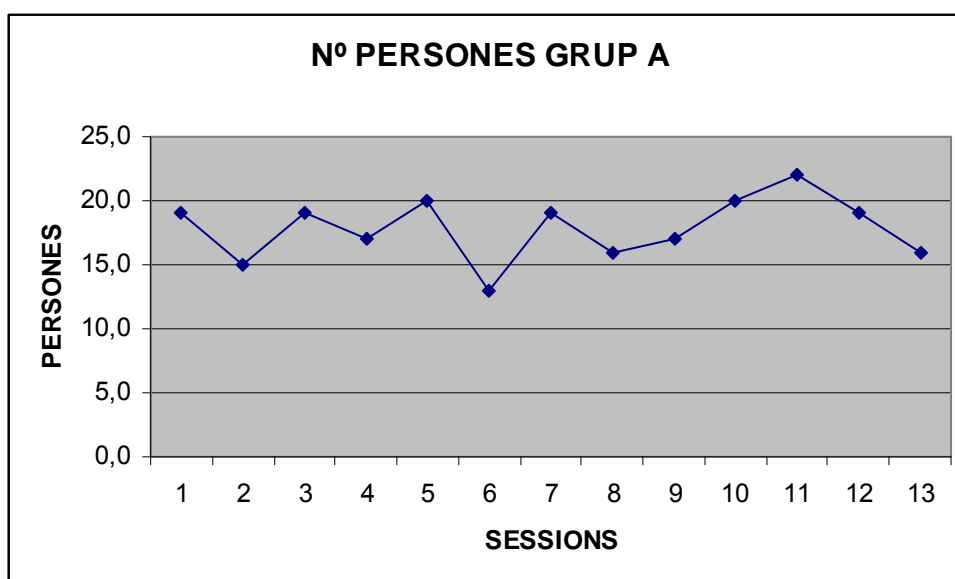
RESULTATS

Per tal de fer la valoració del projecte s'han utilitzat tres criteris:

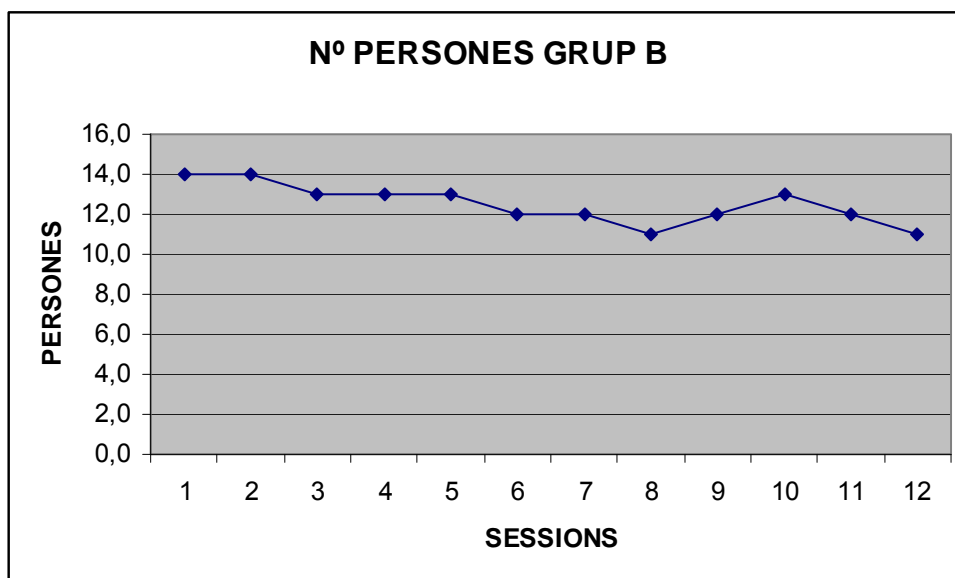
- La participació als tres grups
- Grau de satisfacció del Grup A i de la Residència Petita (Van dissenyar un qüestionari, veure annex 1).
- Grup B, com pel seu nivell cognitiu no tenen la capacitat de poder respondre el qüestionari de satisfacció s'ha valorat si les persones podien mantenir l'atenció durant tota la sessió o bé no podíem finalitzar l'activitat per algun problema a nivell comportamental (agitació).

A continuació s'exposen els resultats de la participació:

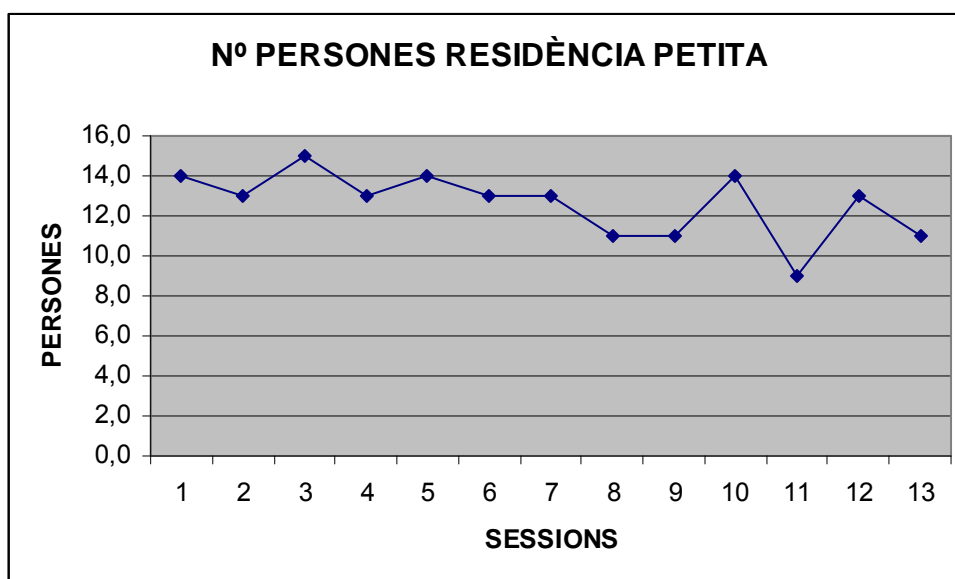
- Pel que fa al Grup A la mitja de participació ha estat de 17.8 persones per sessió el que implica que del total de persones que podien participar del taller ho han fet el 74.5%. El dia que van venir menys persones van ser 13 i el dia que van venir més van ser 22, mantenint-se un grup estable d'unes 18 persones que han participat en la majoria de sessions. A continuació es pot veure una gràfica amb les persones que han participat en cada sessió:

- Pel que fa al Grup B la mitja de participació ha estat de 12.5 persones per sessió el que implica que del total de persones que podien participar del taller ho han fet el 91.3%. El dia que van venir menys persones van ser 11 i el dia que van venir més van ser 14, mantenint-se un grup estable d'unes 13 persones que han participat en la majoria de sessions. A continuació es pot veure una gràfica amb les persones que han participat en cada sessió:

- Pel que fa a la Residència Petita la mitja de participació ha estat de 12.6 persones per sessió el que implica que del total de persones que podien participar del taller ho han fet el 79.9%. El dia que van venir menys persones van ser 9 i el dia que van venir més van ser 15, mantenint-se un grup estable d'unes 14 persones que han participat en la majoria de sessions. A continuació es pot veure una gràfica amb les persones que han participat en cada sessió:

Seguidament, presentem els resultats a nivell de satisfacció del Grup A i de la Residència Petita:

- Pel que fa a si l'activitat ha permès evocar records dels passat el 80% de les persones afirmen que els hi ha fet recordar les ràdio-novel·les que escoltaven en la seva infantesa.
- En quant la relació que han mantingut tant amb les voluntàries com amb els professionals, el 100% de les persones contesten que ha estat molt bona.
- Referent a les relacions que s'han establert en el grup, el 60% comenten que han estat molt bones i el 40% bones.
- Pel que fa a l'ambient que s'ha generat durant l'activitat, el 90% afirmen que ha estat molt bo i el 10% bo.
- En quant a la valoració que han fet de les lectures a continuació s'exposa en la següent taula la mitjana de les puntuacions que han fet de cada lectura (la puntuació anava de 0 a 10)

LECTURA	Mitjana
Lazarillo de Tormes	8.5
Contes i rondalles populars	7.6

Tant de gust Sr. Maragall	7.7
Qui vol un conte?	6.4
Oscar y mamie Rose	9.3

- Pel que fa als aspectes qualitius recollits al qüestionari de satisfacció cal destacar que les persones no ha esmentat cap aspecte negatiu de l'activitat ni aspectes que no hagin agradat.
- Respecte als aspectes positius la majoria de persones destaquen com un dels elements més importants l'entonació de la persona que feia les lectures al igual que la manera d'expressar-se, d'altres persones també destaquen l'amabilitat i l'afecte mostrat per les voluntàries. La majoria de persones quan se'ls pregunta sobre aspectes a millorar comenten que no canviarien res, i sobretot diuen que les voluntàries continuïn fent l'activitat.
- Pel que fa al grup B cal destacar que només en una ocasió una de les persones es va tenir que treure de l'activitat per problemes a nivell comportamental.

CONCLUSIONS

Tot i la curta experiència en el desenvolupament de l'activitat, ens atrevim a definir-la com exitosa. Les dades objectives ens ho indiquen (tant a nivell de participació com de satisfacció dels participants), però també la percepció que tenim els professionals és d'una acceptació molt favorable i les manifestacions que fan els residents al respecte és també molt positiva.

Considerem que en l'èxit de l'experiència, ha influït de forma notable el fet de trobar les persones idònies per fer les lectures i en l'hàbit que molts dels d'usuaris que atensem tenien d'escoltar les ràdionovel·les o ràdioteatres, en un temps en que en la quotidianitat de moltes famílies, la ràdio era un element central.

Des del punt de vista de la intervenció professional, encara que el paper dels membres l'equip tècnic resulta secundari en l'activitat puntual, l'observació de la mateixa ens aporta una informació que és molt útil per valorar alguns aspectes de l'evolució del propi deteriorament que comporta l'envelliment: capacitat de retenció, atenció i concentració; estat anímic i afectiu; o per treballar aspectes relacionals com la tolerància, el respecte.

Valorem de forma molt positiva el fet de dividir l'activitat per grups de capacitats, això ha fet que tots els participants hagin gaudit del taller, cosa que es veu a les respostes del Qüestionari de satisfacció del Grup A i de la Residència Petita i el fet de que durant la sessió les persones del Grup B que tenen un nivell moderat d'alteracions del comportament aconsegueixen seguir tota la lectura sense mostrar cap alteració del comportament i mantenint en tot moment l'atenció.

Finalment també destaquem que la participació de les voluntàries ha estat un element central per tal que l'experiència sigui tant positiva, cosa que queda recollida a les respostes del qüestionari de valoració dels participants, i en la valoració que fan les mateixes voluntàries (veure annex 2 on una d'elles expressa la seva impressió).

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

BOADA, M., (2002). Neuropsychiatric Inventory Questionnaire (NPI-Q): validación española de una forma abreviada del Neuropsychiatric Inventory (NPI). *Neurología*; 17 (6): 317-323.

ELIZASU, CAROLINA (1999): *La animación con personas mayores*. Madrid Ed. CSS.

FERNÁNDEZ BALLESTEROS, ROCIO (2000): *Gerontología Social*. Madrid Ed. Pirámide

FERNÁNDEZ BALLESTEROS, ROCIO (2002): *Envejecer bien. Qué es y cómo lograrlo*. Madrid Ed. Pirámide.

GENERALITAT DE CATALUNYA, Departament de Sanitat i Seguretat Social (1999): Llibre blanc: *activitats preventives per la gent gran*. Barcelona. Generalitat de Catalunya.

<http://www.lecturafacil.net/>

LERH, ÚRSULA (1994): La calidad de vida en la tercera edad: una labor individual y social. En: J. Buendía (Ed.), *Envejecimiento y psicología de la salud*. (pp. 353 – 398). Madrid Ed. Siglo XXI

LOBO A et al. Revalidación y normalización del Min-Examen-Cognoscitivo (primera versión en castellano del Mini-Mental Status Examination) en la población general geriátrica. *Med. Clin.* 1999, 112: 767-774

MAÑOS, QUICO (1996): *Animació estimulativa per a gent gran discapacitada*. Barcelona. Ed. Pleniluni

PEÑA, J. et al. Normalization of cognitive and functional assessment instruments for dementia (NORMACODEM) (I): objectives, content and population (see coments). *Neurología* 1997; 12 (2): 61-68.

ANNEX N°1: Qüestionari de satisfacció dirigit als participants del Taller de Lectura.

1. Activitat

- Digui les 3 coses que li han agradat més

- Digui les 3 coses que li han agradat menys.

- Aquesta activitat li ha evocat records del passat quan escoltava novel·les i obres teatrals per la ràdio?

2. Professionals / Voluntària

- Com s'ha sentit atès?
Molt bé Bé Regular Malament

- La relació que ha mantingut amb la voluntària ha estat diferent de la que té amb els professionals del centre?

- Si ha variat, en que ha estat diferent?

3. Grup

- Com s'ha trobat amb la resta de participants?
Molt bé Bé Regular Malament

- Li ha agradat l'ambient que s'ha creat en el grup?
Molt Bastant Poc Gens

4. Lectures: puntuï de l'1 al 10 com han estat per a vostè les lectures.

Lazarillo de Tormes	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Contes i rondalles populars	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Tant de gust Sr. Maragall	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Qui vol un conte?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oscar y Mamie Rose	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Valoració general

- Expressi amb 2 paraules o una frase com s'ha sentit durant les sessions del Taller de Lectura.

- Digui 3 aspectes positius de l'experiència.

-Digui 3 aspectes negatius de l'experiència.

- Pensant en la programació de l'activitat del proper any, què canviaria? (Que trauria o que afegiria)

ANNEX 2: Impressions voluntària

Fa uns mesos que vaig a una residència de la 3ª Edat a llegir i recitar a dos grups de residents.

Fa anys que estic enrolada en el món del teatre *amateur* i actualment amb grups de poesia, i per a mi ha estat un reviure totes les meves aficions poder compartir amb ells lectures i poemes.

Recordo que vam començar amb “Lázarillo de Tormes”, un llibre acomodat per a ells que ens va fer passar unes estones molt divertides. El segon llibre, “Óscar i Mamie Rose”, d’un autor francès, puc dir que, de llegir-lo jo tota sola, o amb ells, va ser per mi una experiència inimaginable. També repassem “el Patufet” i riem amb els seus acudits.

Sentir-me útil als meus 75 anys, ha estat un motiu de donar gràcies a Déu. Us asseguro que la meva vida, sense aquesta nova fase, que no havia pensat mai poder fer, no seria tan bonica com és.